

EDITORIAL

Suklan ang pasistang lockdown ug pagpanumpo

Hilabihan na ang pag-antus sa katawhan sa walay katugbang nga kapalpakan sa rehimeng US-Duterte sa pag-atubang sa pandemyang Covid-19, sa hinimo niining krisis sa ekonomiya ug sa walay pugong nga teroristang pagpangatake sa katawhan.

Mikabat na sa halos 8,000 kada adlaw ang ihap sa mga nangatakdan sa Covid-19 ug kapin 12,900 na ang namatay. Atubangan sa usa ka tuig nga lockdown, huyang pa gihapon ang pangpublikong sistema sa panglawas. Walay libreng mass testing, hinanali nga contact tracing, libreng pagtambal sa mga natakdan sa Covid-19. Wala pa gihapon ang dinaghan nga pagbakuna. Sa matag pagsaka sa kaso sa nangatakdan, mapanumpuon ug walay-pulos nga lockdown ang tubag. Wala lang nagpadayon ang pagkuyanap sa Covid-19, guba pa ang ekonomiya ug panginabuhian, ug nagbaguud ang minilyong katawhan.

Tungod sa walay katugbang nga gibungang kadaut ang lockdown, walay mahimo si Duterte kundili luagan ang mga restriksyon sa negosyo. Apan tungod kay wala man niini gipakusog ang sistemang pang-

lawas (lakip ang pag-atiman sa suplay sa mga bakuna nga hilabihan-ka-langan), ginabutang lamang niya ang nasud sa hulga sa bag-ong yugto sa paggrabe sa pandemya.

Karong subling misaka ang ihap sa kaso sa Covid-19, lockdown, curfew ug mga tsekpoynit pa gihapon ang tubag, aron pagawason lamang nga aduna kini gihimo. Walay maayong ibunga ang maong mga restriksyon kundili dugang nga pagpaantus sa katawhan. Pag-antus ug peligro ang nasinati sa ordinaryong katawhan. Wala na gani pangpalit og bugas ug sud-an, unsaon na lang kung magkasakit. Samtang ang mga upisyal ni Duterte, ikadaghan nang nagpa-test gamit ang pondo sa katawhan. Giablihan ang mga mall, lugar pangkalingawan ug bulangan, apan sirado pa gihapon ang mga eskwelahan. Natanggong pa gihapon ang mga bata ug kabatan-onan ug

"Suklan..., " sundi sa panid 2

17 armas, nasakmit sa BHB sa Camarines

DISESYETE KA armas, lakip ang 10 ka tag-as nga kalibreng armas, ang nasakmit sa mga yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa Bicol sa tulo ka magkabulag nga aksyon.

Niadlong Marso 19, gireyd sa BHB-Camarines Norte ang outpost sa Philippine National Police (PNP) 2nd Provincial Mobile Force Company sa Purok 6, Barangay Dumagmang, Labo, Camarines Norte. Lakip sa nakumpiska ang Usa ka baby M60 machine gun, usa ka R4 carbine, unum ka Galil, ug unum ka pistolang Glock.

Lima ang napatay sa mga pulis lakip si Pcppl. Roger Estoy samtang duha ang samaron. Tubag ang maong taktikal nga opensiba sa sunud-sunod nga pagpamatay ug pagpangatake sa pulis ug militar sa mga residente sa Camarines Norte.

Sa Camarines Sur, giambus sa BHB ang nag-operasyong PNP Special Action Force ug mga sundalo sa Barangay Tigman, Sipocot niadtong Marso 4. Duha ang napatay ug duha ang samaron sa han-ay sa kaaway.

Niadlong Pebrero 1, gikumpiska sa BHB ang mga armas sa goons sa pamilyang Villafuerte sa Barangay Villazar, Sipocot sa parehong prubinsya. Nakumpiska ang usa ka ripleng M16, duha ka ripleng karbin ug mga bala. Dugay na nga ginareklamo sa mga residente sa barangay ang pagpanghadlok ug pagpamig-ot sa despotikong pamilya. Usa sila sa dagkung agalong yutaan ug naghari-hari nga upisyal sa barangay.

"17 ka armas..., " sundi sa panid 3

"Suklan...", gikan sa panid 1

labing naglisud ang mga ginikanan.

Ginaatubang sa mga mamumuo, empleyado ug masang kabus ang pinakadakung peligro sa pagkuyanap sa bayrus sa sentrong mga pabrika, upisina, sa huut nga pangpublikong sakyanan ug sa ilang piot nga mga balay. Samtang ang dagkung kapitalista nagalangoy sa sobra-sobrang tubo ug ganansya ug adunay lapad nga espasyo sa mga upisina ug balay aron dili magdikit-dikit ug aron dili magtinakdanay. Padayon usab ang korapsyon sa mga burukrata ug ginapangwartahan ang pondo nga para sa katawhan.

Hilabihan ka palpak ang rehimeng Duterte ilabina kung itandi sa Vietnam, New Zealand ug Taiwan. Gipakita nila ang kamahinungdanon sa lig-on nga sistemang panglawas, *mass testing* ug *paspas nga contact tracing*. Adunay mga timailhan nga makatabang ang bakuna sa pagpugong sa pagkuyanap sa bayrus, apan kinahanglan pa kining pamatud-an sa umalabot nga mga bulan, ilabina nga adunay bag-ong mga baryant o klase sa Covid-19 nga mas *paspas*

nga motakod ug posibleng dili dutlan sa bakuna. Napamatud-an na sa kasinatian nga ang prinsipal nga hinungdan sa malampusong pagkontrol sa pandemya mao ang estadong adunay katakus ug igong rekurso alang sa pangpublikong panglawas.

Ang problema, atubangan sa nagapadayong pandemya, lahi ang prayoridad sa palpak nga gubyrno ni Duterte. Sa badyet karong tuiga, kulang kaayo ang gigahing pondo alang sa bakuna sa Covid-19 busa wala ug too ang pagpangutang aron lamang adunay mapalit. Wala usab kini gigahin nga pondo alang sa libreng *mass testing* ug *paspas nga contact tracing*, apan kanunay ang pagbubu og pondo alang sa militar ug pulis ug sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC).

Tungod kay walay gihimo aron palig-onon ang sistemang panglawas ug mosalig lamang sa mga solusyong militar ug pulis, sigurado nga mapakyas ang rehimeng Duterte nga kontrolon ang pandemya, ug kadunganan niini, sigurado nga mapakyas

sa pagpalagsik-balik sa ekonomiya. Wala kini laing kapadulngan kundili labaw pang krisis, mas grabeng disempleyo, pagkalugi sa mga negosyo, kawalay kita, paghinay sa produksyon, pagsaka sa presyo, kalisud ug kagutom.

Atubangan sa grabeng pag-antus sa katawhan tungod sa pandemya ug krisis sa ekonomiya, paturagas nga kampanya sa pagpanumpo ang giprayoridad sa pasistang rehimen. Sa milabayng mga bulan, labing mas bangis ug makapatay ang mga atake sa pasistang estado batok sa demokratikong mga pwersang mi- kontra sa anti-katawhang mga pali-siya ug pagdumala.

Ilalum sa Anti-Terror Law ug sa mando ni Duterte nga "patyon ang tanang komunista," gikumpasan sa NTF-ELCAC, huntang militar ni Duterte, ang serye sa koordinadong mga pagpamatay ug pagpangaresto sa Southern Tagalog, Bicol, Panay, ug sa National Capital Region. Duguan ang mga kamot ni Duterte ug sa iyang mga pasistang alipures sa nagkadaghang ihap sa ilang mga biktima. Dugang sa AFP ug PNP, gigamit niini ang mga korte, uban pang ahensya sa gubyrno ug lokal nga yunit sa gubyrno isip pangbala sa hugaw nga gyera sa terorismo sa estado aron pahilumon ug sumpuon ang tibuok katawhan.

Angayan lamang nga tibuok-kusog nga kundenahon ang dinaghang pagpamatay sa uhaw-sa-dugo nga si Duterte. Hangtud nga dili kini mapugngan, ang matuyangon niyang pagpamatay padayon nga moresulta sa mas daghang masaker ug dinaghang pagpamatay sa umalabot. Walay laing tinguha si Duterte kundili buntugon sa kahadlok ug siak-siakon ang katawhan, aron siguradong magpabilin siya sa pusisyon ug mapalungtad ang iyang korap nga pulitikanhong dinastiya lapas pa sa 2022.

Imbes nga mahadlok, kinahanglang pakusgon sa katawhan ang ilang kaisog ug subsub nga ibutyag, makmakon ug suklan ang kampan-

"Suklan...", sundi sa panid 3

Bolyum LII Ihap 6 | Marso 21, 2021

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles. Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

 @prwc_info

 cppinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Suklan ang pasistang <i>lockdown</i> ug pagpanumpo	1
17 ka armas, nakumpiska sa BHB	3
Nahiusang tumong sa Pulang manggugubat	3
Kayod-kalabaw sa kababayan-ang mag-uuma	4
Mga protesta	4
1 milyong kababayan-an, walay trabaho	5
Manipulasyon sa presyo sa lana	6
Pagmina sa <i>magnetite</i> sa Cagayan	7
Sa mubong pagkasulti	8
<i>Red-tagging</i> sa mga magtutudlo ug empleyado	9
"Bloody Sunday" sa Southern Tagalog	9
Lider sa Partido, brutal nga gipatay	9
Panagbanging militar sa US-China	10

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

"Suklan..." gikan sa panid 2

yang pagpanumpo sa rehimeng US-Duterte ug ang anti-demokratiko, militarista ug palpak nga tubag niini sa pandemya. Kadunganan niini, kinahanglang walay kapuul nilang ipadayag ang ilang mga mulo ug iduso ang pagpausbaw sa suhulan, pagpakunhod sa presyo sa lana, pagkaon ug uban pang palaliton, hinanaling ayuda para sa tanang naglisud, ug sa uban pang gikinahanglang mga lakang alang sa ilang kaayuhan.

Samtang nakapunting ang pipila ka grupo sa eleksiyong 2022, kinahanglang ipunting sa masang Pilipino ang ilang panningkamot sa dinaghang protesta sa kadalanan aron ipakita ang ilang kolektibong kasilag ug ipanawagan ang pagtapos sa pasistang tiranya. Kadungan niini, walay kapuul nga molihok ang Bagong Hukbong Bayan aron panalipdan ang masa ug silutan ang mga pasistang adunay bug-at nga krimen sa katawhan. AB

Nagkahiusang tinguha sa mga Pulang manggugubat

Nahitakdo sa tinguha alang sa rebolusyonaryong kausaban ang lain-laing sugilanon sa mga Pulang manggugubat nga naggikan sa nagkalain-laing kahimtang sa kinabuhi. Sulod sa Bagong Hukbong Bayan (BHB), nagkahiusa ang mga dinaugdaug nga hut-ong ug sektor nga mag-alagad sa masa, hiusahon ang ilang kusog ug bag-ohon ang katilingban.

Naangkon ni Ka Kiko, 19, ang palas-onon sa tigulang na niyang ginikanan. Tungod kay walay kaugalingong yuta, natukmod siya nga magpaulipon sa agalong yutaan, ug adlaw-gabii siyang mitrabho para ibaligya ang mais nga halos libre. "Kanunay nga ginalangan sa *buyer* ang pagpalit sa mais human tungod kay basa pa daw. Apan barato pa gihapon ang palit inigkahuman."

Nahimong myembro siya sa Kabataang Makabayan kung asa nasabtan niya kung pausan mabago ang maong sistema ug magmugna og mas maayo nga kaugmaon. Sa wala madugay, misampa siya sa BHB.

Katorse anyos usab si Ka Yoyo dihang masinati ang kabangis sa

mga sundalo. Nanag-ob sila kaniadto sa iyang uyoan dihang makasugat ang mga sundalo. Gikulata sila sa pasangil nga mga myembro sila sa hukbong bayan.

"Saludo gyud ko sa hukbo. 'Kung adunay masa nga makatagbo, ginakumusta sila sa presyo sa mais, sa abono. Apan kung ang mga sundalo ang makasugat sa masa, 'asa ang mga NPA?' gilayon ang ginapangutana" pagkumpara ni Yoyo, nga misampa sa BHB dihang anaa na sa hustong edad.

Dihang anaa na sa hukbo nakasinati og pagpamig-ot gikan sa mga sundalo ang iyang ginikanan. Gikum-binsi siya nga paulion bugti sa bag-

"Nagkahiusang..." sundi sa panid 4

"17 ka armas..." gikan sa panid 1

Sa lain pang bahin sa nasud

Ozamis City. Giambus sa BHB-Misamis Occidental ang mga tropa sa 10th IB sa Barangay Guimad niadtong Marso 6. Walo ang patay ug usa ang samaron sa mga sundalo nga naglunsad og operasyong kombatan sa lugar. Human niini, gibomba sa Air Force ang lugar sa nahitaboan. Nagresulta kini sa pagkaguba sa kalasangan ug mga umahan.

Quezon. Giambus sa usa ka yunit sa BHB-Quezon ang nag-operasyong tropa sa 201st IBde sa Sityo Colong, Barangay San Francisco B, Lopez niadtong Marso 5. Tulo ang patay ug usa ang samaron nga sundalo.

Occidental Mindoro. Giisnaysa sa usa ka yunit sa BHB-Mindoro ang nag-operasyong tropa sa 4th IB sa Barangay Manoot, Rizal niadtong Marso 3. Usa ka semanang na nga nangutingkay ang mga pasistang

sundalo sa magkasikbit nga barangay.

Western Samar. Gipakyas sa usa ka yunit sa BHB-Western Samar ang atake sa higit 100 ka nag-operasyong tropa sa 46th IB sa Barangay Canlobo, Pinabacdao niadtong Pebrero 8. Duha ang nataho nga napatay sa 46th IB. Human ang pag-sangka, naghulog og walo ka bomba gikan sa kahanginan ug upat ka beses nga gikanyon sa mga sundalo ang nahitaboan. Nangistraping usab kini sulod sa 45 minuto.

Panay. Unum ka opensiba ang gilunsad sa BHB-Panay batok sa militar ug pulis nga responsable sa masaker ug pagpangaresto sa mga Tumandok sa milabayng mga bulan. Duha ang napatay ug lima sa nasamdan sa mga berdugo.

Niadtong Marso 11, gipabuthan sa BHB ang mga tropa sa 12th IB

nga nagalunsad og Retooled Community Support Program (RCSP) sa Barangay Panuran, Lambunao. Gipabuthan usab niini ang mirespondeng mga sundalo sa Barangay Agcarope, Janiuay. Sa misunod nga adlaw, gipabusikaran ang usa ka sasakyan sa pulis sa Barangay Pughanan, Lambunao. Duha ang nasamdan sa mga pulis.

Niadtong Marso 3, gipabusikaran usab sa BHB ang sakyanan sa mga pulis sa Barangay Canawili, Janiuay.

Sa Southern Iloilo, gipabuthan sa BHB ang mga sundalo sa 79th IB sa Barangay Iglilico, San Joaquin niadtong Pebrero 18. Duha ang natahong napatay ug tulo ang nasamdan sa han-ay sa militar.

Sa Capiz, gipabuthan niadtong Pebrero 26 sa BHB ang mga tropa ng 12th IB nga nagalunsad og RCSP sa Barangay Buri, Tapaz. AB

Kayod-kalabaw ang kababayan-ang mag-uuma

Gisulti nga usa ka "dili makitang" pwersa sa pamuo ang kababayan-ang mag-uuma. Sa datos sa Center for Women's Resources niadtong 2018, 644,000 lamang ka kababayan-an ang gilakip sa estado sa sektor sa agrikultura. Ang hinungdan sa gamay kaayong ihap mao nga kadaghanan kanila walay kaugalingong yuta ug nakakategorya sa ihap sa mga "inahan sa banay." Bisan og nagapartisipar sila sa tanang bahin sa produksyon—gikan sa pagtanum, pag-abono, pagguna, hangtud sa pag-ani, pagbulad, paghaon ug pagbaligya. Gawas sa direktang pag-uma, naga-abag sila sa mga gimbuhaton sama sa pag-andam sa pagkaon, binhi ug uban pa.

Wala ginahatagan ug ginatugbangan og bili ang ilang oras sa pagtrabaho sa balay ug pag-atiman sa mga anak. Tungod kay nakaatang kanila nga paigoan ang kita sa galastuhon sa pamilya, obligado sila nga mangutang o mangita og panginabuhian. Tungod niini, sila ang sagad nga malubong sa utang kumpara sa kalalakin-an.

Sa milabayng tuig, labaw pang misigpit ang partisipasyon sa kababayan-ang mag-uuma sa pwersa sa pamuo taliwala sa doble o tripleng paningkamot nila aron mabuhì ang ilang mga pamilya. Gipas-an nila ang pagkawala sa abot ug trabaho nga gibunga sa daw walay katapusang lockdown. Naglisud sila nga makaki-

"Kayod-kalabaw...", sundi sa panid 5

"Nagkahiusang...", gikan sa panid 3

ong balay ug kabaw. Wala nagpalinla si Yoyo, sa kapakyas sa militar, gipalayas sa baryo ang iyang pamilya, butag nga mas nagpadilaab sa iyang kasilag sa kaaway.

Pito ka tuig na ang milabay sukad nga gikulata siya sa mga sundalo. Dili na kadto subling mahitabo. Myembro na siya sa hukbong bayan nga nanalipud sa masang dinaugda ug ug mopukan sa kaaway.

Nagtinguha usa si Ka Laura ug Ka Eunice nga bag-ohon ang sistema kung asa nagpakatagbaw ang mga employer sa kahibalo ug katakus sa susama nilang mga prupesyunal. Isip tigmantala sa usa ka dakung kumpanya sa dyaryo, nakasinati si Ka Laura sa ubos kaayong sweldo ug mga benepisyò. Sa proseso sa iyang trabaho labaw siyang nahikmata sa pagkadunot sa mga pulitiko nga ginapahimuslan ang kapit-os sa susama niyang gagmay nga tigmantala aron pahumuton ang nangalisngaw nga reputasyon sa mga upisyal.

Nag-resign si Ka Laura human nga maamguhan nga dili niya kayang alagaran ang usa ka institusyong

ipokrito ug gipili nga magtrabaho sa usa ka institusyong nagadala og *social action* alang sa mga kabatan-onan. Gikan sa maong institusyon, nagpultaym isip aktibista si Ka Laura. Gikan dinhi, daghan siyang nahimamat nga mga tawo, hangtud nga miabot ang higayon nga magsinati sa usa ka komunidad sa mag-uuma kung asa nahimamat niya ang mga Pulang manggugubat. Sa wala madugay, nakumbinsi siyang magpultaym sa hukbong bayan.

Nagasulat pa gihapon hangtud karon si Ka Laura, dili na para sa dagkung kumpanya, kundili para sa rebolusyon.

Sayod usab si Ka Eunice sa tahas sa mga intelektwal sa rebolusyon. Sa iyang unum ka bulan sa hukbong bayan, daghan na siyang nahimong estudyante sa literasiya ug numerasiya gikan sa Pulang manggugubat ug masa. Nakahaman siya og AB English. Nahimo siyang magtutudlo sulod sa unum ka tuig. Sa Pulang tunghaan, napadayon niya ang pagtudlo sa mga kauban ug masa taliwala sa kakuyaw, ug kapit-os sa masa. AB

Adlaw sa Kababayan-an. Kapin usa ka libo ang nagmartsa padulong sa tula sa Mendiola sa Maynila aron dumdumon ang Pangkalibutang Adlaw sa Kababayan-ang Anakpawis niadtong Marso 8. Sa pagpanguna sa Gabriela, giduso sa mga organisasyon ang hinanali nga na ayuda, panginabuhian, suhulan ug trabaho. Naglunsad usab og kadungan nga mga protesta sa Baguio City, Bulacan, Naga City, ug Iloilo City.

Usa ka tuig nga lockdown. Nagprotesta ang 150 ka myembro sa mga nasudnon-demokratikong organisasyon atubangan sa Commission on Human Rights sa Quezon City niadtong Marso 17 aron dumdumon ang usa ka tuig na sa *lockdown* nga gipahamtang ni Rodrigo Duterte sa Luzon. Giduso nila ang luwas ug libreng bakuna, ₱10,000 ayuda ug pagtapos sa militaristang *lockdown*. Gilunsad ang kaparehong mga protesta sa uban pang bahin sa Metro Manila, Laguna, Baguio City ug Central Luzon. Niadtong Marso 15, nagprotesta usab sa Quezon City ang mga myembro sa Kadamay, Anakbayan ug Piston.

Depensahan ang Southern Tagalog. Usa ka protesta ang gilunsad sa mga organisasyong masa aron kundenahon ang pagpamatay sa Southern Tagalog ug hinanali nga pagpagawas sa mga giaresto sa gitawag og "Bloody Sunday" sa Calamba, Laguna niadtong Marso 16. Aduna usay susama nga mga protesta ang mga aktibista sa US, France ug Australia.

Kontra-pribatisasyon sa merkado sa Cebu. Tulo ka gatos ka mamaligyaay ug ilang mga tigsuporta ang nagprotesta atubangan sa upisina sa meyor sa Cebu City niadtong Marso 17 aron babagan ang hulgang pribatisasyon sa merkado. Ikatulong semana na kini sa protesta sa mga mamaligyaay. Plano sa lokal nga gubyerno nga itanyag ang kontrata sa pagpalambo sa merkado sa Megawide Construction Corporation sa komprador nga pamilyang Sy.

"Kayod-kalabaw...", gikan sa panid 4

ta og mga trabahong "sideline" nga pangdugang sa ilang abot tungod sa mga restriksyon sa lihok bisan sulod sa mga baryo.

"Halos katunga lang ang ganansya namo sa ani niadtong 2020 kumpara sa milabay," saysay ni Jeni, mag-uuma nga kaabag sa gamay nga maisan nga ginaabangan sa iyang bana. Nagkulang sila sa pestisidyo, binhi ug abono tungod kay wala sila nakaapas sa pagpalit ayha ang kalit nga *lockdown* nga nagpasirado sa mga tindahan. Walay paryente nga nakatabang kanila sa bukid tungod sa mga restriksyon. Naglisud usab sila sa pagbaligya sa ilang produkto tungod kay wala silay masakyan.

Aron makadugang sa kita, nagtrabaho si Jeni isip labandera duha ka beses kada semana. Nagadawat siya og ₱250 alang sa tibuok adlaw nga paglaba. Apan bisan tibuok hapon siya nga magtrabaho, kulang pa gihaapon kaayo ang iyang abot.

"Grabe ang *stress* sa paghuhuna kung paunsa paigoan ang gamay nga kita," matud niya. "Mas sagad nga kamote o bugas-mais ang pamahaw sa mga bata imbes nga kan-on (bugas-humay). Dili usab kanunay nga anaa sa oras ang kaon."

Sa gihimong mga sarbey sa Pilipinas ug sa ubang nasud, mas bug-at sa hunahuna sa kababayan-an ang *lockdown* kumpara sa kalalakin-an tungod kay sila ang kasagarang nag-atiman sa ilang mga pamilya. Sa kahimtang nga pit-os ang kita para sa inadlaw nga panginahanglan, wala sila mahibalo kung unsay buhaton kung ugaling magkasakit ang usa sa

kanila sa panahon sa pandemya. Hilabihan ang *stress* nga nasinati sa mga inahan, ilabina sa adunay mga anak nga may edad 18-paubos. Kini tungod sa tradisyunal nga pag-ako sa mga inahan sa responsibilidad sa pag-atiman ug pagsiguro sa kahimsog sa ilang mga anak.

Sa kaso ni Jeni, nag-eskwela pa ang tulo niyang anak. Natunga ang oras niya sa pagtutok sa pagtuon sa mga bata ug trabaho. "Mikaon og dakung oras ang pagtubag sa modyul nga ginagahin unta sa uban pang trabaho."

Tinubdan usab sa *stress* tali sa inahan ug mga anak ang *blended learning*. Sa kaso ni Thelma, dili na niya makaabag sa gimbuhaton sa balay ang iyang mga anak nga nakatutok sa pagtubag sa mga modyul. "Lisud na kaayong suguon," matud niya. Bisan og nag-unang trabaho ni Thelma ang gimbuhaton sa balay, nagaabag usab siya sa iyang asawa sa panahon sa tingtanum ug ting-ani.

Sama ni Jeni, nahagba ang kita sa pamilya ni Lola Norma ilalim sa *lockdown*. Sa pagtanum og singkamas ug utan sila nagakita sa iyang asawa. "Wala namo nabaligya ang ubang ani," matud niya, "kanhi, sa mga eskwelahan mi nagabaligya busa kulang gyud ang kita."

Aron madugangan ang kita, nag-alima og baboy ug uban pang hayop si Norma. Dugang pa dinhi, nagaligya usab siya og singkamas ug nagako og klase-klaseng gimbuhaton sa balay busa wala siyay panahon aron tabangan ang mga apong nagtuon nga anaa sa iyang pag-atiman. **AB**

Kapin 1 ka milyong kababayan-an, natangtang sa pwersa sa pamuo

KAPIN USA KA milyong kababayan-an ang natangtang sa pwersa sa pamuo niadtong milabayng tuig. Halos doble kini sa ihap sa kalalakin-an (600,000) nga natangtang sa parehong panahon.

Sa ingon, 19.7 milyon o kapin katunga sa kababayan-ang adunay edad 15-pataas ang wala ginaila nga kabahin sa pwersa sa pamuo. Sa kapin 37 milyong kababayan-an nga anaa sa maong mga edad, 17.4 milyon lamang ang anaa sa pwersa sa pamuo. Lakip sa mga gitangtang ang kababayan-ang nag-eskwela, mga inahan sa banay, mga napreso o dili makatrabaho tungod sa *lockdown*, mga adunay sakit, ug mga nagpaabot sa resulta sa giaplayan nilang trabaho. Kanhi nang ubos ang tantos sa partisipasyon sa kababayan-an sa pwersa sa pamuo kumpara sa kalalakin-an. Sa pinakaulahing estadistika, anaa sa 46.9% lamang ang tantos sa pagsalmot sa kababayan-an sa pwersa sa pamuo kumpara sa 73.9% sa kalalakin-an.

Sa banabana sa Ibon Foundation, kapin 10 milyong Pilipino, ug dili 4 ka milyon lamang sama sa taya sa estado, ang walay trabaho niadtong Enero. Mas taas usab ang tantos sa disempleyo sa hanay sa kababayan-an (8.8%) kumpara sa kalalakin-an (8.7%). Dakung bahin usab sa kababayan-an (13.4%) ang kulang sa trabaho niadtong milabayng tuig.

Manipulasyon sa presyo sa lana

Una sa duha ka serye mahitungod sa industriya sa lana sa Pilipinas.

Makasisilag ang paghakop og super-tubo sa mga kumpanya sa lana samtang nakasinati ang katawhang Pilipino sa grabeng kalisud taliwala sa grabeng krisis sa ekonomiya ug pandemya. Niadtong Marso 17, subli na usab nga gipatas-an ang presyo sa mga produktong petrolyo. Gikan Enero 6, kini na ang ika-8 ka beses nga gipatas-an ang mga presyo, kapin duha ug tunga ka beses nga mas sagad kaysa mga higayon nga ginapaubsan kini.

Sumatatal, sulod sa kapinkun- kulang 50 ka adlaw, dili moubos sa ₱5.70 na ang giusbaw sa presyo sa kada litro sa diesel, ₱4.61 sa regular nga gasolina, ₱4.27 sa unleaded ug ₱5.01 sa kerosin.

Gipahimuslan sa mga kumpanya sa lana ang pagdaku sa pagpalit sa diesel ug sa uban pang produkto human nga limitadong ablihan ang transportasyon. Gusto nilang paspas nga makahakop og tubo aron mabawi dayon ang nakibhang sa ilang kita niadtong milabayng tuig. Nangagpas sila sa kabalaka nga subling magpahamtang ang rehimen og mga restriksyon atubangan sa pandemya.

Ginapagawas nga ang pagtaas-ubos sa presyo sa lana usa ka natural nga paglihok depende sa presyo sa krudong lana sa pangkalibutang merkado. Apan walay tin-aw nga pormula sa pagtakda niini. Ang tinuod, gitakda ang lokal nga presyo sa aregluhang kartel tali sa mga kumpanya sa lana.

Ang pagtaas-ubos sa presyo sa mga produktong petrolyo resulta sa

manipulasyon sa mga kumpanya sa lana. Ginahimo kini aron makuha sa mga kumpanya ang maksimum nga tubo sa pagbaligya sa ilang produkto. Mas sagad nga misaka ang mga presyo kaysa miubos. Gikan 2017, 1.2 ka beses na nga mas misaka kaysa mikunhod ang presyo sa mga produktong petrolyo. (Tan-aw ang Talahanayan 1).

Gawas sa mas sagad nga pagsaka, mas dugay usab nga ginalansang ang presyo sa mga produktong petrolyo human patas-an kaysa human paubsan. Gikan Enero 6 hangtud Marso 11, 49 ka adlaw nga nagpabilin ang presyo human nga misaka ang presyo samantalang 15 ka adlaw lamang human miubos. Ingon niini usab ang nahitabo sa milabayng mga tuig. (Tan-aw ang Talahanayan 2). Tinuod kini bisan bisan hinay ang palit niadtong 2020.

Kung usa-usahon ang datos, makita nga dili usab tinuod ang ginasulti sa mga lokal nga kumpanya sa lana nga ang pagsaka ug pag-ubos sa pre-

syo sa mga produktong petrolyo sa lamin lamang sa paglihok sa presyo sa krudong lana. Makita nga mas daghan ang ihap sa adlaw nga misaka ang presyo sa mga produktong petrolyo sa Pilipinas kaysa sa ihap sa adlaw nga misaka ang presyo sa krudong lana sa pangkalibutang merkado. (Tan-awa ang Talahanayan 3).

Angayang makmakon ang ingon niining manipulasyon sa presyo sa mga kumpanya sa lana. Dugang-dugang lang kini sa hilabihan na ka bug-at nga palas-anon sa katawhang Pilipino, ilabina sa mga mamumuo, mag-uuma ug semi-proletaryado. Ang pagsaka sa presyo sa diesel ug gasolina labaw nga nagtukmod sa pagsaka sa presyo sa pagkaon, transportasyon ug uban pang bata-kang palaliton ug mga serbisyo.

Angayan lamang nga iduso sa katawhang Pilipino nga irolbak o paubsan ang presyo sa mga produktong lana aron mapagaan og bisan gamay ang ilang gipas-an. Makatarunganon nga iduso nila nga kontrolon ang presyo sa mga produktong petrolyo ug maghimo og moratoryum sa pagsaka sa presyo niini. Kinahanglan usab nilang iduso ang pagbasura sa 10% nga buhis nga gipahamtang ni Duterte sa panahon sa pandemya, dugang pa sa nauna nang gipahamtang pinaagi sa balaod nga TRAIN nga parehong gipapas-an sa mga kumpanya sa lana sa mga konsyumer. AB

Talahanayan 1

Beses nga misaka o miubos ang presyo sa produktong lana sukad 2017

PRODUKTO	PAGSAKA	PAG-UBOS
SUPER UNLEADED	103	71
PREMIUM UNLEADED	98	74
REGULAR	99	75
DIESEL	95	77
DIESEL PLUS	90	83
KEROSENE	103	71

Gikan sa: Department of Energy

Talahanayan 3

Ihap sa adlaw nga misaka ang presyo sa krudong lana sa merkadong Brent

TUIG	ADLAW NGA MISAKA
2017	136
2018	124
2019	139
2020	135
2021	30

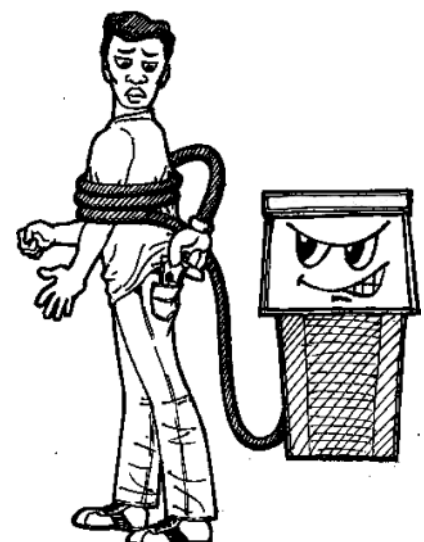
Gikan sa: Energy Information Administration sa US

Talahanayan 2

Ihap sa adlaw (abereyds) nga nalansang ang presyo human patas-an ug human paubsan

TUIG	PAGSAKA	PAG-UBOS	GINTANG	PROPORSYON
2017	138	134	4	1.03
2018	201	155	46	1.30
2019	202	134	68	1.51
2020	174	171	3	1.02
2021	49	13	36	3.77

Gikan sa: Department of Energy

Pagmina og *magnetite* sa Cagayan

Gisugdan na niadtong milabayng bulan ang gitawag og Cagayan River Rehabilitation Project, usa ka programa sa pagkalot sa itum nga balas (ginatawag og *black sand* nga adunay mineral nga *magnetite*) sa Cagayan River sa lungsod sa Gonzaga aron kuno "pugngan ang pagbara" niini. Ang *magnetite* mao ang nag-unang sangkap nga ginagamit sa paghimo sa puthaw.

Kaniadto pang 2010 nagsugod ang eksplorasyon sa lain-laing mga kumpanya sa suba ug dagat sa prubinsya. Apan dagay nga natanggong ang planong magpahigayon og malukpanong pagmina sama sa hugot nga pagbabag sa mga residente ug grupong maki-kinaiyahan.

Aron ilusot ang proyekto, gipagawas sa mga upisyal sa rehimen nga "rehabilitasyon ug restorasyon" sa Cagayan River ang nag-unang laraw niini. Giratsada ang pagpirma sa kontrata alang dinhi niadtong Disyembre 2020, pipila ka semana human nga mihapak ang bagyong Ulysses nga nagbunga sa grabeng pagbaha sa prubinsya. Gitanyag kini sa kumpanyang JDVC Resources Corp., subsidiaryo sa Apollo Global nga gipapanag-iyahan sa burges kumprador nga si Vittorio Paulo Lim.

Nakasulat sa permit nga ginatugutan ang kumpanya nga minahan ang mga mineral nga rekurso sa 1,902 ektaryang suba ug dagat nga langkob sa Mineral Production Sharing Agreement (MPSA) niini. Kini na ang pinakadaku nga konsesyon sa *offshore mining* (pagmina sa kadagatan) sa tibuok nasud. Gibanabana nga makita sa erya sa konsesyon ang mokabat sa 632 milyong metriko-to-

neladang *black sand*. Ang tanang makuha nga mineral dinhi direktang ipadala sa China.

Niadtong Enero, 76 ka organisasyong maki-kinaiyahan ang nagpetisyon aron ipahunong ang maong proyekto. Matud nila, magun-ubon ang pagahimoong pagmina sa *magnetite* sa sistemang pang-ekolohiya o kinabuhi sa dagat. Pagagubaon niini ang protektadong mga rekursong dagat sama sa mga *coral reef* ug mga tanum sa dagat nga krusyal nga pagkaon sa nagkagamay nang mga hayop sama sa dugong ug balyena. Magdan-ok kini og hugaw nga kemikal gikan sa mga operasyon sa pagproseso nga pagabuhaton sa dagkung barkong tigkalot. Pagapatyon niini dili lamang ang mga tanum sa dagat ug ang mga isda dinhi, kundili lakip na usab ang panginabuhian sa mga mangingisdang nagsalig dinhi.

Ika-26 ka tuig sa Philippine Mining Act of 1995

Niadtong Marso 3, eksaktong 26 ka taon na ang milabay sukad nga gipatuman sa reaksyunaryong estado ang Philippine Mining Act of 1995. Ang maong balaod ang nagbuyangyang sa nasud sa subsub nga pagpangate sa higanteng langwayng mga

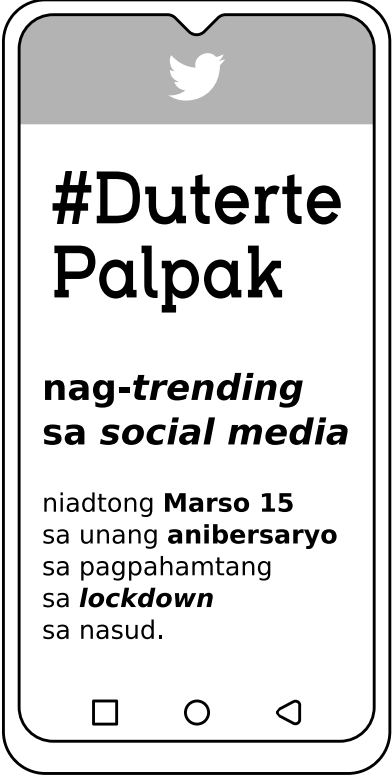
kumpanya sa mina ug ilang mga kasosyong burges kumprador. Matud sa pinakaulahing datos sa Mines and Geosciences Bureau, nag-opereyt sa nasud ang dili moubos sa 503 ka kumpanya sa mina ug kwari nga milangkob sa 723,238 ektaryang kayutaan sa lain-laing bahin sa nasud.

Pinakadaku niini ang Financial or Technical Assistance Agreement (FTAA) para sa operasyon sa Sagittarius Mines, Inc. nga nagamina og bulawan ug copper sa South Cotabato, Sultan Kudarat ug Davao del Sur (26,502 ektarya); ug Agusan Petroleum and Mineral Corporation nga nagamina og bulawang ug silver sa isla sa Mindoro (46,051 ektarya). Natanggong karon ang aplikasyon alang sa pagpalungtad sa FTAA sa kumpanyang Oceanagold nga nagamina og bulawan ug *copper* sa Nueva Vizcaya ug Quirino (9,238 ektarya) human kining mawad-an og kapuslanan niadtong 2019.

Sa mga FTAA ug MPSA nga epektibo hangtud sa kasamtangan, pinakadaku ang kinatibuk-ang eryang langkob sa mga minahan sa bulawan (187,671 ektarya) *nickel* (125,748 ektarya), *magnetite*, *silver* (70,041 ektarya) ug copper (55,583 ektarya). Niadtong 2019, gibanabang anaa sa 153 ka toneladang bulawan ang kinatibuk-ang ginak eksport sa Pilipinas nga nagkantidad og ₱64 bilyon. Napadulong sa Hong Kong ang halos tanan niini (135 tonelada). Pinakadaku usab ang ginak eksport sa nasud nga *copper* sa China (294,786 tonelada).

Luyo sa grabeng pagpanggun-ob niini sa kinaiyahan, gamay ra kaayo ang tampo sa mga minahan sa kinatibuk-ang paglambo sa lokal nga ekonomiya. Niadtong milabayng tuig, gibanabanang ₱133 bilyon lamang ang kita sa reaksyunaryong gubyerno sa sektor sa mina ug kwari o katugbang lamang sa 0.7% sa kinatibuk-ang *gross domestic product*. Gamay ra ang kalainan niini sa natahong bahin sa sektor nga 0.8% ayha pa mihapak ang pandemya niadtong 2019. AB

1SAMBAYAN

Usa sa mga mibarog nga *convenor* niini si Ret. Supreme Court Justice Antonio Carpio.

koalisyonang gitukod sa oposisyon sa pulitika aron batukan ang kandidatura sa pundok ni Duterte sa 2022.

172,304 ang mibuto og "NO" (supak)

batok sa **122,223** nga mibuto og "YES" (uyon) sa **pagsiak sa Palawan**

ngadto sa tulo ka prubinsya sa plebisito niadtong Marso 13.

MIBUROT NGADTO SA 37%

ang kinatibuk-ang bahin sa **US** sa pangkalibutang eksport sa mga armas niadtong 2016-2020 gikan 32% niadtong 2011-2015. US ang nag-unang eksporter sa mga armas sa tibuok kalibutan.

Gikan sa: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

931 M toneladang

pagkaon ang nausik

o ginalabay na lamang kada tuig sa tibuok kalibutan. 17% kini sa kinatibuk-ang bolyum sa pagkaon nga makaon pa unta.

Gikan sa: United Nations Environment Programme Food Waste Index Report 2021

Bawion ang mga kadalanan

panawagan sa mga protesta sa London

aron himuong luwas ang mga kadalanan alang sa kababayan-an. Resulta ang mga protesta sa **pagdagit** ug **pagpatay** sa usa ka **pulis** kang **Sarah Everard** samtang naglakaw siya pauli sa iyang balay.

240,000

ka mamumuo sa panglawas pa lamang ang nabakunahan batok sa Covid-19

wala pa sa 1/4 sa kinatibuk-ang donasyong bakuna nga nadawat sa nasud gikan sa ulahing semana sa Pebrero.

Gikan sa: Department of Health

150 ka tuig

na ang milabay dihang gitukod ang **Paris Commune**

ang kinaunahang gubyerno nga gitukod sa hut-ong mamumuo.

Milungtad kini og 72 ka adlaw (Marso 18 hangtud Mayo 28) ayha maduguong napukan sa burgesyia. Ang mga pagtulun-an niini padayon nga migiya sa mga proletaryong rebolusyonaryo hangtud sa kasamtangan.

Paghimo sa militar ug pulis og *hitlist*, nabutyag

Natunyang kanhi lang ang pagpangalap sa rehimeng Duterte sa mga pangalan sa mga magtutudlo, empleyado ug abugadong target alang sa sistematikong *red-tagging* ug "nyutralisasyon." Niadtong Marso 10, nahikyad sa publiko ang usa ka *memorandum* sa Department of Interior and Local Government nga nagmando sa mga ahensya sa estado nga ilista ug isumite sa pulis ug militar ang mga pangalan sa mga magtutudlo ug empleyadong myembro sa Alliance of Concerned Teachers (ACT) ug Courage.

Ayha niini, nabutyag ang pagpangayo sa hepe sa paniktik sa Calbayog City sa Samar nga si Police Lt. Fernando Calabria, Jr. sa lokal nga korte og listahan sa mga abugado sa mga ginaakusahan niining adunay kalambigitan sa armadong kalihukan. Nangayo pa siya og tambag sa korte kung paunsa "inyutralisa" ang maong mga abugado.

Mikabat na sa 61 ka abugado ang gipatay ilalum sa rehimeng Duterte.

Iligal nga pag-aresto. Giaresto niining Marso 21 si Renalyn Tejero, usa ka paralegal sa Karapatan-Caraga sa Barangay Lapasan, Cagayan De Oro City. Kanhi siyang estudyante sa Alcadev. Hangtud karon, wala pa nahibaloan kung asa siya gidala

sa mga pulis.

Niadtong Marso 17, giaresto si Rosanilla Consad, *secretary general* ng ACT-Caraga ug *assistant principal* sa San Vicente National High School sa Barangay Humabon, Butuan City. Kanhi nang gi-*red-tag* si Consad ug gipailalum sa sarbeylans. Nakagawas siya human magpyansa niadtong Marso 20.

Sa Iloilo, giaresto sa mga sundalo si Julie Lago, myembro sa Katiingban sang mga Mangunguma nga Imol sa Janiuay sa iyang balay sa Mañacabac, Janiuay niadtong Marso 16. Giakusahan siyang myembro sa BHB. Sa laing mga kaso, gitamnan og mga armas ug "subersibong" dokumento ang iyang gipuy-an. **AB**

Lider sa Partido ug iyang asawa, brutal nga gipatay

GIDAGIT, PIPILA KA bulan nga patago nga gidetine, ug gitortyur ayha gipatay pinaagi sa paggarote ang magtiayong silang Antonio Cabanatan, 74, ug Florenda Yap, 65. Gibiyaan sa mga berdugo ang ilang mga patayng lawas sa usa ka balay sa Barangay Botong, Oton, Iloilo niadtong Disyembre 26, 2020. Pipila ka tuig na nga retirado sa Partido ang magtiayon tungod sa ilang balatian ug katiguwangon.

Giila sa Partido ang taas ug magilakon nga kontribusyon ni Cabanatan, nga naila usab isip Kaubang Manlimbasog. Sukad nga nahimong aktibistang estudyante niadtong 1967 makanunayon siyang nag-alagad sa rebolusyon. Yaweng papel ang gipatuman niya sa pagpundar sa pambansa-demokratikong rebolusyon sa Cebu, Negros Oriental, Bohol, Leyte, Samar hangtud sa amihanang Mindanao.

Maayo niyang gipanguloan ang rebolusyon sa Visayas ug Mindanao, ug miako og bug-at nga responsibilidad.

Mabasa ang parangal sa Komite Sentral sa Marso 17 nga espesyal nga isyu sa *Ang Bayan*. **AB**

"Bloody Sunday" sa Southern Tagalog, gikundena

WALA UG TOO ang pagkundena sa mga indibidwal, organisasyon ug bisan ang mga ahensya sa estado sa pagpatay sa siyam ka aktibista ug pag-aresto sa unum pa niadtong Marso 7 sa gitawag og "Bloody Sunday" (maduguong dominggo) sa upat ka prubinsya sa Southern Tagalog.

Gawas sa lima ka biktima nga unang nataho sa *Ang Bayan* niadtong Marso 7, ang upat ka gipatay sa gitawag og COPLAN ASVAL mao ang magnagsoon nga silang Puroy ug Randy dela Cruz sa Sityo Mina, Barangay Sta. Inez, Tanay, Rizal. Mga myembro sila sa grupong Dumagat Sierra Madre. Ingonman, gipusil hangtud nga mapatay silang Abner ug Edward Mendoza, mga myembro sa San Isidro Kasiglahan, Kapatiran at Damayan para sa Kabuhayan, Katarungan at Kapayapaan sa Sityo Macaingalan, Barangay Puray, Rodriguez, Rizal.

Gitawag kining "masaker" sa usa ka "mamamatay-tao nga rehimen" ni

Vice Pres. Leni Robredo. Nagpadayag usab sa grabe nga kabalaka ang United Nations, mga internasyunal nga organisasyon sa tawhanong katungod, akademiko, simbahan ug bisan ang Commission on Human Rights.

Gihulga ug gisulayan pang arestuhon sa mga pulis ang mga paryente sa mga biktima sa usa ka punerarya sa Antipolo City niadtong Marso 10 aron kuhaon ang mga patayng lawas sa ilang mga paryente. Nabawi lamang nila ang mga patayng lawas sa pagduso sa ilang mga tigsuporta.

Nakagawas na niadtong Marso 15 si Elizabeth Camoral, tigpamaba sa Bayan-Laguna, samtang nagpabiling nakadetine ang 5 pa ka aktibista. **AB**

Panagbanging militar sa US-China, pagrabehon sa administrasyong Biden

Wala nag-usik-usik og panahon ang bag-ong lingkod nga administrasyong Biden aron ikonsolida ang gahum militar sa US sa rehiyon sa Asia-Pacific. Sunud-sunod ang mga lakang niini alang sa pagpagrabe sa paglantugi niini sa China sa nataran sa militar.

Niadlong Marso 11, napahigayon ang kinaunahan nga tigum sa mga lider sa Australia, Japan, India ug US sa gitawag og Quadrilateral Security Dialogue o "Quad" aron paandaron ang diplomasya pinaagi sa bakuna sa US sa rehiyon. Bunga sa maong tigum ang paghatag og pondo sa India og \$1 bilyon aron magmanupaktura ug magbaligya og bakuna sa Asia sugod sa katapusan sa 2022. Pangkontra kini sa diplomasya sa China nga milangkob sa Pilipinas, Indonesia ug mga nasud nga duul sa India. Pagsulay usab kini sa US nga kontrahon ang kritisismo sa paghakop niini sa minilyong dosis alang sa kaugalingong gamit taliwala sa malukpanong kapit-os.

Ginahulagway ang Quad isip aliyansang militar nga gitukod sa US nga dili lahi sa North Atlantic Treaty Organization. Sukad nga gitukod kini sa administrasyong Obama niadtong 2004, tumong sa US nga pakusgon ang kalambigitan sa India batok sa China.

Aron langkoban ang India, kasikbit nga mga nasud ug mga kadagatan niini, gipalapad sa US ang langkob sa erya-kumand sa US Pacific Area Command (Pacom) niadtong pang 2018. Gitukod ang Indo-Pacific Area Command aron harian pareho ang

Indian Ocean ug Pacific (nga naglangkob sa 51% sa kalibutan) ug palibutan ang China gikan sa duha ka kadagatan. Tumong sa Indo-Pacom nga pasubsubon ug tupngan ang pagpatrulya sa China sa mga islang giangkong niini sa South China Sea. Tumong usab niini pakusgon ang lambigitay sa mga militar sa Indo-Pacific pinaagi sa paghan-ok ug pagbaligya og mga armas ug paglunsad sa mas dagku ug sagunson nga pagbansay-militar.

Sukad 2018, makadaghan ang pagpakita og kusog sa dagkung barkong iggugubat sa US sa South China Sea. Naglunsad og lima ka operasyong pangdagat ang US niadtong 2018 ug walo niadtong 2019 sa ngalan sa "operasyon sa gawasnong paglawig." Sa panahon sa pandemya, naglunsad kini og siyam ka susamang operasyon ug 13 ka "transit" o pag-agi sa Taiwan Strait. Nagpalupad kini og mga eroplanong iggugubat nga migamit og pekeng identidad o nagpailang pribado. Nagaagi, kundili man nagapundo, ang mga barko ug eroplanong panggyera sa US sa kadagatan sa Pilipinas.

Mograbe pa ilalum sa administrasyong Biden ang maong mga operasyon. Niadtong Marso 2, gihikyad sa Indo-Pacom ang demanda niini sa Kongreso sa US sa kapin \$27 bilyong badyet o ₱1.35 trilyon (sa

bayloay nga \$1=₱50) alang sa mosunod nga lima ka tuig sa ginatawag karon og Pacific Deterrence Initiative, usa ka komprehensibong programang militar batok sa China. Gitawag kini kanhi og Pacific Defense Initiative ug adunay badyet nga \$6 bilyon o ₱300 bilyon niadtong 2020 ug nakatakhang inisyal nga gahinan og \$4.68 bilyon sa 2021.

Ginaduso sa mga upisyal militar sa Indo-Pacom nga dili na paigo ang depensa gikan sa ere ug dagat lang. Nanawagan kini sa paglatag og mas lapad nga sistema sa mga misayl ug armas nga *ground-based* o nakapwesto sa yuta sa ginatawag og "first island chain." Ginapunting dinhi ang Taiwan, Okinawa (Japan) ug kasadpang bahin sa Pilipinas.

Sa partikular, nangayo ang Indo-Pacom og \$408 milyon sa 2021 para sa mga armas nga ibase sa yuta ug dugang nga \$2.9 bilyon alang dinhi sa mosunod nga lima ka tuig. Laraw niining tukuron ang usa ka kontra-China nga *network* sa mga misayl nga adunay minimum nga 500 kilometro ang maabot. Matud sa US, adunay 1,250 misayl ang China nga kayang abton ang "first island chain" samtang *zero* o wala ang US tungod sa pagbawal sa kanhi sa Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty. Wala na subling gipalungtad sa US ang maong tratado dihang mawad-an kini og kapuslanan niadtong 2019 ug bwelo na ang pagmanupaktura niini sa mga misayl nga adunay 500 hangtud 5,500 kilometro ang maabot.

Gawas sa Japan ug Korea kung asa adunay mga base militar ang US, kanhi nang tradisyunal nga hanokanan sa US ang Pilipinas sa maong mga armas ug misayl. Lakip sa mga gihan-okan ug hipusanan niini sa armas ang kanhi niining base sa Subic, Zambales, ang gitukod niining mga base sa Palawan ug uban pang kampo militar sa AFP nga langkob sa Enhanced Defense Cooperation Agreement.

